

Tanzánia egyetemi életéről

TANZANIÁBAN 1964-ben avatták fel az első egyetemet, az angol gyarmati függésből való felszabadulás után három évvel. Ha meggondoljuk, hogy a 12 milliós népnek 30 éves német és 40 éves angol gyarmati, vagy ahogy az angolok nevezték „civilizáló” periódus, csak a függetlenség kivívása után épült az egyeteme — akkor sejteni kezdjük, hogy milyen is volt a gyarmati periódus, 1961 — a függetlenné válás éve után — viszont az angol, amerikai, nyugatnémet és még sok más nemzet gyorsan nagylelkű lett és különböző adományokból felépült ez a gyönyörű, modern egyetem, egyetemi város a fővárostól kb. 15—18 km-re. Ez valójában egy darab Amerika Afrikában, 8—10 emeletes felhőkarcoló diákotthonokkal, iroda-épületekkel, csempés uszodával, ultramodern lakásokkal, beépített villanybojlerrel, jégkészítéssel, stb.

Az egyetemen az oktatás nyelve angol, de ez jelenleg nem is lehetne más, mert az oktatók 80—90%-a angol, vagy amerikai. Az utóbbi években, főleg 1967 után azonban jelentősen meggyorsult az afrikaiak és a szocialista országokból jövők aránya. A mi tanszékünkön (Politikai gazdaságtan) az összetétel: 2 amerikai, 1 angol, 1 dán, 2 magyar és 2 afrikai. A másik magyar dr. Szentés Tamás, egyben a tanszékvezető is volt, akivel együtt mentünk ki. Ő azonban 4 éves szerződést írt alá, tehát még 2 évig marad kint.

A TANÁROK FIZETÉSE kb. az amerikai egyetemeken tanító tanárok fizetése körüli, vagy annál valamivel alacsonyabb, kb. 350—700 dollár havonta. Nyilvánvaló, hogy ezt meg kellett adni, mert egyébként nem jöttek volna ide tanítani. Igaz, hogy a lakbér kb. 20—25 dollár, ami 4—5-ször alacsonyabb, mint Amerikában, és az élelem is valamivel olcsóbb volt itt. Ezek a tényezők, s a tanári hivatásérzés, ösztönözték a tanárokat, tudományos kutatási ambíciók, egy csodálatos idegen ország megismerésének vágya, mind olyan körülmények, amelyek abba az irányba hatottak, hogy egy kb. 25 nemzetből toborzott tanári állomány került össze.

A diákok 90%-a afrikai, bár nem mind tanzániai, mert kb. 20—30% a környező afrikai országokból (Uganda, Kenya, Zambia, Malawi, Etiópia, stb.) jönnek tanulni. A hallgatók között kb. 10%-nyi amerikai, európai, stb. is akad. Egy-egy diáknak kb. 3000 dollárnak megfelelő (20 000 tanzán shillinget) kell egy évre fizetni, azonban a belföldi hallgatók kb. 90%-a ezt az összeget az államtól kapja, és így visszafizeti a tanításra. Ez a kb. évi 3000 dollárnak megfelelő összeg fejeli ki az egy diákra eső tanítási költséget, beleértve lakás, élelem és az egyetem folyó költségeit (pl. tanári fizetési, stb.). Az egyetemen jelenleg 2300 diák tanul, azonban további létszámmelvével (tanári szakon) és új fakultás (orvosi) van tervbe véve. A diákok általában tehetősebb szülők gyermekei, hiszen mind az elemi iskolák, mind a középiskolák jelentős részében tandíjat kell fizetni. Elég jelentős számmal törzsfőnökök fiait, leányait, vagy főleg olyan vidékekről valót (Arusha, Moshi, Bukoba) ahol gyapot, szőlő, kávé termelése folyik és valamivel jobban élnek az emberek, mint az ország átlagos szintje. Igen kényelmes, 5—8 emeletes épületekben laknak, egyelőre egy diák egy szobában. Általában a diákok olyan luxuskörülmények között élnek itt, hogy innen visszahátrálni vidékre, ahol fűtetűj konyhákban él a lakosság, igen nehéz lesz nyilván.

A TANANYAG — a pol. gazd. esetében — alapjában véve angol—amerikai bázisú polgári közgazdaságtan. Azonban az amerikai, az angolhoz szemben előbbre nyomul és annak is viszonylag a tárgyilagossabb, a fejlődő országok gazdasági problémáit jobban figyelembe vevő változata. Mi — természetesen — a marxista közgazdaságtant adtuk elő, és bizonyos mértékig összehasonlítást tettünk a polgári közgazdaságtannal. A hallgatók többsége szimpatizált a marxista megközelítéssel, mert a burzsoá közgazdaságtan minden korszerűsítése ellenére az iparilag fejlett tőkés országok gazdasági összefüggéseit fejeli ki — nem a gyors fejlődéssel, hanem döntően a piaci egyensúly fenntartásával foglalkozik.

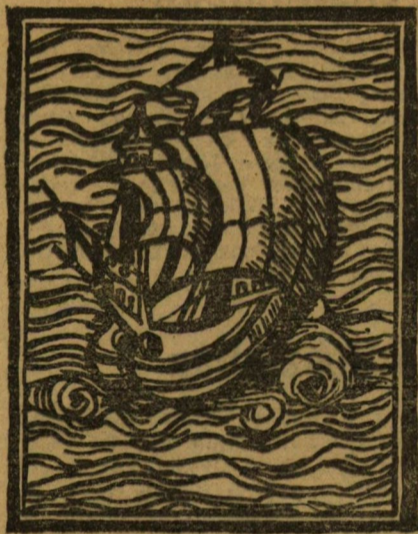
A vizsga kizárólag írásbeliből áll: az írásbeli dolgozatokhoz füzetet kapnak, amit „jel” számmal látnak el, úgyhogy az oktató, aki értékeli a dolgozatot, egy bizonyos fázisig nem tudja, kié a dolgozat. Meggyőződésem, hogy ez igen okos dolog; maga a tény, hogy írásbeli, kizárja a túlfeszültséget, ami a „szemtől-szembe a tanárral” jár, a titkosság esetén a személyes „pikareszk” lehetősége és gyanúja ki van zárva na és a dolgozatot megőrzik, és esetleges méltatlankodás alkalmával mások is felülvizsgálhatják.

NÉHÁNY SZOT a hallgatók tudásáról, felkészültségéről. Megközelítőleg 3—400 hallgatóval beszélgettem, vitakoztam szemináriumokon, előadásokon és az igen gyakori egyéni beszélgetéseken. Javítottam, értékeltam, vagy

2—300 dolgozatot. Úgy gondolom, van valami összehasonlítási alapom. Az ot-tani hallgatók képességei — és a mi hallgatóink képességei között nem érzem lényeges különbséget, azonban a tudásuk színvonala alacsonyabb, bár a szorgalmuk nagyobb, mint itthoni diákjainknak. Mi az oka ennek? A döntő ok, hogy mind az elemi, mind a középiskolákban a tanárok jelentős része — főleg a középiskolában — külföldi: angol, amerikai, ezek néhány éves szerződéses alapon vannak ott a magán- és misszionárius iskolákban. A magán-iskolákban a minél nagyobb haszon, vallási iskolákban pedig nyilván az „ige” hirdetése a fő cél. Különösen a társadalomtudományok — politikai tudományok, történelem, közgazdaságtan — középfokú oktatása sínyleti meg a külföldi tanárok nagy arányát. Pl. az angol történelemből a királyok apró-cseprő ügyeit jó részletesen megtárgyalják, csak éppen Afrika történetét, saját népük történetét és az emberiség egyetemes történetét nem, vagy nem kellő súllyal. De mit is várhatna az ember egy angol középiskolás tanártól, aki át van itatva Anglia civilizáló küldetésével a gyarmatokon. Vagy hogyan tárgyalná az angol történezt az afrikai népek függetlenségi harcait az angol gyarmatosítók ellen, ha a szerződése lejártakor vissza akar menni Angliába. Hogyan tárgyalja az az angol tanár a gyarmati országok helyzetét, akinek egész rokonsága a gyarmaton érdekelt abban, hogy nyersanyagtermeléssel foglalkozzanak és ipari késztermékeket Angliából importáljanak.

FŐLEG A SZOCIALISTA országok gazdasági fejlődését rejtik el, vagy hamisítják meg, amit tapasztaltam jó néhány feltett kérdésből. A hallgatók hallatlanul szorgalmasak, mindent tudni akarnak, egyre jobban érzik azt a nagy különbséget, ami országunk gazdasági fejlettsége és a fejlettebb országok között fennáll. Kérdezik a „miért”-et és érzik felelősségüket, hogy ezen nekik kell segíteniük. Az egyetem a legkülönbözőbb országokból érkező politikusokat, államférfiakat meghívja, és ezekre az előadásokra, vitákra szinte mindenki elmegy, zsúfolva van a kétezres előadó, már félórával a meghirdetett előadás előtt.

(Vége következik)
DR. MAYER LÁSZLÓ

Rigai vendégség

Vecrigában vitt el először bennünket, a szigorúan vett óvárosba, melyet érdekes módon a város legforgalmasabb főútja két részre oszt. A Vecriga kis területű, alig másfél négyzetkilométer. Folyóparti sarkpillére a hétszázéves vár, a Pils, amely ma békésen éli restaurált öregkorát — úttörőpalota és múzeum. Külön érdekessége, hogy itt helyezték el Jan Rainis hagyatékát is, Rainis József Attila ízu, Petőfi népszerűségű lett költő, 64 éves korában 1929-ben halt meg. Munkája rendkívüli fejezet a lett irodalom és színház történetében. Költészete egy nemzet, egy fejlődő, igazi történelmet csak éppohgy elkezdő nemzet öntudatát, önismeretét fogalmazza meg. Sajnos magyarul ismeretlen. Gábor Andor ugyan lefordította hat versét, de folytatója nem akadt.

A Vecriga megőrizte a város történelme felhős-derűs évszázadainak hangulatát, emlékeit. Gyakran látni például a keskeny utcákon földbe ázott ágyúcsöveket. Ezeket a svédek elleni győztes háború után Nagy Péter „ülte-tett” el — a mai srákok nagy örömeire, kitűnően lehet őket focikapuként használni. Az óváros egyébként valóságos stílustörténeti tanulmány. Van itt román, gót, reneszánsz, barokk épület, kinek mi tetszik. És itt van a Három Fivér nevű, három egymáshoz épült XVI.—XVI. századi lakóház is. Mihály

Vidám játék, komoly munka

Látogatás a JATE vezető-képző táborában

A bejáratnál óriási hangorkán állítja meg az újságíró: „Hajtani! Ne sajnáld! Jog-jog-jog! Bölcsész, bölcsész rárárá!” Nem vagyok gyanakvó természetű, de biztonság kedvéért megkérdezem:

— Ez az egyetemi KISZ-vezetőképző tábor?

— Persze, menjen a sportpályára. Sajátos útbaigazítás, de azért megnézem. S van mit: kétféle szaladgáló paragrafusokat hajt előre a fonat'kus szurkolóssereg. „Hajrá jog!” felirátú transzparens alatt kiérdemesült üzemanyagok hordódobokat püfölnék szálfakkal, szeméttödr-fedő cintányérokat vernek. A „biztonság kedvéért” torika szakadtából üvölt két párta szakadva a közönség — egyetlen szót sem lehet érteni. A pályán belül és kívül kedves gesztusokkal történő magyarázatásokból időbe telik megérteni, hogy nem tévedtem el: csak éppen a tábori kupa döntő focimeccsére érkeztem. Igaz, fura kis mérkőzés, sehol egy gól. Végképpen nem értem, hogy a befejezést jelző sípszó után miért ölelgetik a jó-gász legénységet. Szerencsémre az örömmármorban mindig akad önként nyilatkozó:

— Bajnokcsapat! Igaz, hogy nem vertük meg a bölcsészeket, de az előzmények: Jog—TTK: 3:0, BTK—TTK: 2:1. Érted, ugye? Hát persze...

Gyilkosság „szépségkirály” választással

Csak azt nem, hogy a két „ellenséges” tábor este miért rendez közös dalárdával hajnali négyig énekversenyt az alvó tétékásoknak. Persze kétséges, hogy azok aludtak-e. Gyanús dolgokat észleltem a házuk táján. Földbegyökeretű pərbeszédnek lettem akaratlan fültanúja. A szuroksötét bungalóban suttogás:

— Most lassan megfojtjuk őket!
— Ne engedjük inkább mégis ki az ablakon?
— Megőrültél! Hogyne, hogy észreveggyék és bejöjjenek!

szerint ez a mai építészek Mekkája, ezekben a házakban ugyanis még ma is laknak. Kiltűnő építészek azonban már korábban is dolgoztak Rigában. Munkájuk lenyűgöző eredménye a két XIII. századi templom, — a valamikor 120 méter magas fatornyot viselő Péter templom és a gótikus, európai híru orgonájú Dóm. Érdekes megfigyelés fűződik a Dóm tornyán ékeskedő kakashoz, melynek egyik oldala fényes, a másik matt. Ha a város felé fordítja fényes felét jó idő lesz, ellenkező esetben rossz. A rigaiak szerint a meteorológiai intézet különös figyelemmel kíséri a kakas mozgását és féltőn őrzí azt.

A Vecriga a középkor, körülötte a múlt század zömmel klasszicista hagyomány, közöttük Baumannis lett építőművész 70 palotájával és a rágyógon tiszta parkokkal. De hol az újváros, a mai, a modern?

— Az újváros a külváros — magyaráz Mihály. A blokkházak birodalma építészetiileg így illeszkedik be legszében a városképbe.

Építészetiileg minden bizonnyal, de a mai életforma természetesen nem költődik csupán az új negyedekhez. Az egész városban sok az áruház, a speciális üzlet. Ezekre szükség is van, hiszen a város nyolcszáz ezer lakosának igényeit kell kielégíteni. Kirakatok tulajdonképpen nincsenek, illetve az üzletek maguk egyben kirakatok is a hatalmas, fedetlen üvegablakok által. Az emberek nyugodtan vásárolnak. Minden különösebb bosszankodás nélkül veszik tudomásul, ha valami nincs. Ennek ellenére engem fölöttébb bosszantott, hogy már nincs pénzem, mivel azonban a nézelődés nem kerül pénzbe, sokat sétálgattam az üzletekben, csodáltam a művészi bődírműveket, fafaragásokat, népi jellegű ruhákat, borostyánékszereket. Borostyánt minden nő visel Rigában és mindenki másféléit és egyáltalán nem olyanokat, mint amilyeneket az ékszerboltokban árusítanak.

Borostyánékszert kis politechnikai és művészi érzékkel fillérekért lehet házilag is készíteni — büszkélkednek a rigaiak, hisz a nyersborostyán szabadon terem a tengerparton, de a kedves vendégnek még hozzáteszik — csak napfelkeltekor, hajnali négy és öt között. Csupán 15 kilométert kell villamosozni, Csupán! De megéri. Borostyánt ugyan nem biztos, hogy talál az ember, de a nedves-borzongós tengerparti napfelkelte csodálatos élmény.

Hajnali bolyongásaim másik színtere a piac volt. A Széchenyi tér méretű,

— De így nem lehet elbánni velük!
— Nyugi, én mondom a biológus, lehet. Gyújtás rá és kész! Betörök? Hídegvérű gyilkosok? Merénylet? Nem; mint utólag „kinyomoztam” szünyogírtás, Ki így, ki úgy igyekezett magától távol tartani e fenevadakat. A bölcsészek például táborfüzzel. Mondhatni tudomásul sem vettek a szünyogírtásról: ugyanis a tűz mellett heves viták közepette szépségkirályt(?) választottak. Már akik éppen nem hín-táztak vagy fogócskázta. Kinek mihez volt kedve — természetesen mindezt csak a szabadidőben.

Mert az elsődleges a munka volt ebben a táborban. A soron következő feladatokra koncentráció igen gazdag program során valamennyi résztvevő aktívan, kellő felelősséggel igyekezett felkészülni ezévi KISZ-munkájára. Az egyetemi életet érintő változások leg-lényegesebb problémáit szerepelteték központi kérdésként. Az új egyetemi szervezeti és működési szabályzatot, a tanulmányi és vizsgaszabályzatot dr. Márta Ferenc rektor és dr. Kemenes Béla oktatási rektorhelyettes jelenlétében vitatták meg.

Munka vezetőkhöz illő aktivitással

A táborban látogatást tett Balogh István egyetemi gazdasági főigazgatóval a kollégiumok „kívánságlistájáról” beszélgettem. Heves viták zajlottak le a hallgatók egyetemen kívüli társadalmi-közéleti tevékenységének lehetőségeiről. A színház és az egyetemisták szorosabb kapcsolatának szükségességéről, feltételeiről mintegy három óras beszélgetést rendeztek Lendvay Ferenc igazgatóval, Vass Károly rendezővel, Nagy Attila, Fogarassy Mária, Bitskey Károly, Liska Zsuzsa színművészekkel és Kutas Mária színházi propagandistával. Találkoztak a karok állami és pártvezetőivel, számos oktatóval. Elő-adásokat hallgattak aktuális politikai kérdésekről, a vezetés, irányítás módszertani vonatkozásairól. Plenáris vitát rendeztek a hallgatók érdekvédelméről. Kialakították és elfogadták az 1969/70-es tanév egyetemi és karon-kénti akcióprogramját.

Mindent összevetve: eredményes, jó munkának, biztató légkörnek, jó hangulatnak voltam részese ezen a vezető-képzőn.

SZABÓ MAGDOLNA

négy hatalmas kupolával fedett piac. Itt minden van, ami a főzéshez kell. Külön standokon a zöldségek, a húsok, a burgonya és persze a halak, színes, változatos, illatos kupacokban.

Reggel a város özönlő forgatag, déli-eltől viszonylag csendes. Az utcák délután négy óra tájban népesednek be ismét, hogy azután kilenc óra körül végleg elnéptelenedjenek.

— Az emberek tévét néznek, mint mi most — mondja Mihály, miközben felesége asztalhoz parancsol bennünket. A vacsorameghívás a letteknel is megtiszteltetés. Udvariatlanság visszautasítani és még ennél is nagyobb udvariatlanság virág nélkül köszönteni a házasszonyt.

Étvagygyerjesztőként balzsamot ittunk. A balzsam rigai specialitás, száz növényből készült, barna színű, keserű és ital. Ize sajnos kísérletiesen emlékeztet a gyermekkori kanalas orvosságok ízére. Vodkával hígítva viszont kiltűnő. Az étkezésnek egyébként különös rangja van a napi programban. Az étkezés szertartás. Az ételek sajátos ízeik és sok hagyományuk készülnek, de a hagyma lényegesen gyengébb erejű és illatú, mint a makó.

Először szentitét ettünk és tyekavát ittunk rá. Mindkettő nemzeti jellegű és mindkettő fölöttébb szokatlan ízu. A szentitét félig főtt borsó, kevés, hagymás hússal, sok zsírral — fatányérból. A tyekava keserűen, erős barna sör-féle. A következő fogás már sokkal jobban ízlett, szinte hazai zamatú, hagymás zsírral elkészített borjúsült volt. És remek, alkoholtal izesített desszert zárta be a sort.

— Rigában mindenütt kiltűnő desz-terteket készítenek — szerénykedett a ház asszonya, már a másik szobában, a vacsora utáni emésztést segítő kellemes-kényelmes beszélgetés közepette.

A mai lettek lakáskultúrája nem sokban különbözik az európai népek lakáskultúrájától. Így tapasztaltam ezt Mihályéknál, de a városban tett séták alkalmával is, miközben a nyitott ablakok bepillantást engedtek más lakásokba. Minden lakásban van azonban valami népi jellegű bútor, vagy díszítés és ami feltűnő — rengeteg könyv. Polcon, vitrinben, szekrénytetején, íróasztalon. Ekkor értettem meg, hogy miért is van csak a belvárosban 21 könyvszaküzlet.

(Befejezés következik)
DR. MÉSZÁROS REZSŐ